

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Barnehagelærer	Høst 2021
	Åpen/ Konfidensiell
Forfatter: Brit Svendsen	Brit Svendsen Sign. ..... signatur forfatter
Kandidatnummer: 1371	
Veileder: Barbara M. Sageidet	
Fagansvarlig: Marianne Ree	
Tittel: Bærekraftig utvikling på barnehagelærerstudiet	
Engelsk tittel: Sustainable development in the kindergarten teacher education	
Emneord: Bærekraftig utvikling	Side tall: 29 + Vedlegg/annet: 2 ..... Stavanger, 4. januar 2022 ..... dato/år

Bærekraftig utvikling på barnehagelærerstudiet

Universitetet i Stavanger

Fakultetet for utdanningsvitenskap og humaniora

Institutt for barnehagelærerutdanning

Bacheloroppgave januar 2022

Brit Svendsen

Sammendrag

Bærekraftig utvikling er et aktuelt tema i samfunnet lokalt, nasjonalt og globalt. Dette gjenspeiles i rammeplanen, nærmere bestemt som del av barnehagens verdigrunnlag. Som barnehagelærer skal man gjennom pedagogisk arbeid gi barn erfaring med bærekraftig utvikling i praksis. Bærekraftig utvikling er et komplekst begrep, og jeg ville finne ut hva som påvirker kunnskap om, holdninger til og handling for bærekraftig utvikling.

På bakgrunn av dette valgte jeg følgende problemstilling:

Hvilke faktorer har påvirket kunnskap om og holdninger til bærekraftig utvikling hos barnehagelærerstudenter? Hvilke faktorer fremmer arbeidet med bærekraftig utvikling i barnehagen?

For å belyse problemstillingen har jeg valgt å bruke kvalitativt intervju av fem med studenter på barnehagelærerstudiet. Jeg grupperte spørsmålene rundt blant annet betydningen av teoretisk undervisning og praksis på studiet, erfaringer i oppveksten, studentens omgangskrets og nasjonale og internasjonale føringer. Det var også viktig å undersøke hvordan de selv tenker de som kommende barnehagelærere kan arbeide for bærekraftig utvikling. Hva som har påvirket studentenes kunnskap og holdninger varierer, men flere trekker frem naturopplevelser, samvær med dyr og omsorgspersoner som gode rollemodeller som viktig for egne holdninger og handlinger. Flere studenter husker lite fra den teoretiske undervisningen, men samtlige trekker frem viktige erfaringer fra praksis knyttet til bærekraftig utvikling som noe de er blitt påvirket av. Studentene ser på aktiviteter her og nå, samtaler med barn og aktiviteter i naturen som essensielt i arbeidet for bærekraftig utvikling i barnehagen. Jeg konkludere med at studentene tenker likt om hvordan de vil jobbe med bærekraftig utvikling i barnehagen og at praksiserfaringer er en viktig del av barnehagelærerutdanningen.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Bærekraftig utvikling - et aktuelt tema	5
1.2 Begrepsavklaring	5
1.3 Oppgavens oppbygning	6
2.0 Teori	6
2.1 Teori om læring	6
2.2 Føringer og dokumenter	7
2.3 Bærekraftig utvikling i utdanningen	9
2.4 Oppvekst og bakgrunn	9
2.5 Sosialt	10
2.6 Media	11
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode	11
3.2 Kvalitativt intervju	12
3.3 Fra intervjuguide til skriftlig intervju	12
3.4 Valg av informanter	13
3.5 Analyse og bearbeiding av data	13
3.6 Forskningsetikk	14
3.7 Metodiske utfordringer og feilkilder	14
4.0 Fremstilling av data og analyse	15
4.1 Studentens forståelse av begrepet bærekraftig utvikling	15
4.2 Betydningen av oppvekst og bakgrunn	16
4.3 Den sosiale omgangskretsens betydning	17
4.4 Studentenes kilder til kunnskap og medias påvirkning	17
4.5 Nasjonale og internasjonale føringer	18
4.6 Bærekraftig utvikling i utdanningen	18
4.7 Bærekraftig utvikling og praksis	19
4.8 Pedagogisk arbeide for bærekraftig utvikling i barnehagen	19
5.0 Diskusjon	20
5.1 Bærekraftig utvikling - et utfordrende tema	20
5.2 Påvirkes av erfaringer i oppveksten	20
5.3 Venners meninger og handlinger har betydning	21
5.4 Informerte, men distanserte	21
5.5 Forholder seg til rammeplan og føringer	22
5.6 Praksis som kilde til viktig læring og refleksjon	23
5.7 Vil ta barna med ut i naturen	24

6.0 Konklusjon	25
7.0 Kilder	27
8.0 Vedlegg 1 - Samtykkeskjema	31
9.0 Vedlegg 2 – Intervju	35

Bærekraftig utvikling på barnehagelærerstudiet

1.0 Innledning

1.1 Bærekraftig utvikling - et aktuelt tema

Bærekraftig utvikling er et tema som stadig aktualiseres i samfunnet. Det er ofte oppe i nyhetsbildet, er gjenstand for forskning, debatteres i media og blant samfunnets borgere. Det vies oppmerksomhet både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. 7. desember 2021 la utvalget for oppvekst og utdanning i Stavanger kommune frem et høringsutkast for strategi for kvalitet i barnehagen (Utvalg for oppvekst Stavanger kommune, 2021). Et av punktene var hvordan kommunen kan sikre arbeidet mot en bærekraftig utvikling. Internasjonalt har det i høst vært klimatoppmøte i Glasgow, et møte som fikk stor oppmerksomhet i media. Klima og bærekraftig utvikling var også et sentralt tema i årets stortingsvalg.

Som et samfunnsaktuelt tema er bærekraftig utvikling også et viktig tema i landets barnehager og på barnehagelærerstudiet. Da styringsdokumentet rammeplanen 2017 kom, hadde bærekraftig utvikling fått en betydelig større plass enn tidligere. I 2020 gikk 92,8 prosent av barn i alderen 1-5 år i barnehage (Statistisk sentralbyrå, 2020). Når en så stor andel av norske barn går i barnehage, gir det en unik mulighet for positiv påvirkning og læring i løpet av årene de går i barnehagen. Det er viktig å integrere holdninger for bærekraftig utvikling i barnehagen. Det er barnehagelæreren som er ansvarlig for å fremme og sikre dette verdigrunnet. Med utgangspunkt i dette har jeg valgt å undersøke hva det er som påvirker barnehagelærerstudenters kunnskap om, holdninger til og arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen. Jeg plasserer meg forskningsmessig i et sosiokulturelt perspektiv fordi jeg ser på informantene mine som medforskere. Min problemstilling er: Hvilke faktorer har påvirket kunnskap om og holdninger til bærekraftig utvikling hos barnehagelærerstudenter? Hvilke faktorer fremmer arbeidet med bærekraftig utvikling i barnehagen?

1.2 Begrepsavklaring

Begrepet bærekraftig utvikling fikk oppmerksomhet internasjonalt da rapporten «Vår felles framtid» ble lagt frem av Brundtlandkommisjonen i 1987 (FN, 2021b). I rapporten ble bærekraftig utvikling definert som: «Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge kommende generasjoners muligheter til å dekke sine behov» (Verdenskommisjonen

for miljø og utvikling, 1987, s. 42). Det er denne definisjonen jeg har lagt til grunn for problemstillingen. Bærekraftig utvikling har på flere områder både internasjonalt og nasjonalt fått større fokus. Et eksempel er fagfornyelsen i grunnskolen. I 2015 lanserte FN 17 bærekraftsmål, for en felles plan og retning mot å sikre en bærekraftig praksis globalt (FN, 2021b).

I problemstillingen har jeg valgt å bruke begrepet holdninger fordi det er beskrivende for hvorfor vi tenker og handler som vi gjør. Når barnehagelærere skal legge til rette for et grunnleggende verdisyn i barnehagen, vil det være naturlig å se på hva vi legger i begrepet holdninger. Stoknes (2017) skriver at holdninger er innlærte meninger som å verdsette eller ikke verdsette noe (s. 89). Holdningene våre formes og utvikles i det kontinuerlige samspillet med mennesker vi til stadighet omgås og de erfaringene vi gjør oss (Madland, 2013, s. 30). Holdninger og verdier henger tett sammen, verdier er dypere forankret i oss enn det holdningene våre er. Verdier kan være både personlige og kollektive (Madland, s. 34).

1.3 Oppgavens oppbygning

Jeg vil først presentere relevant teori for oppgaven. Så kommer en redegjørelse av metodiske avveininger. Deretter presenterer jeg data og analyse. I diskusjonsdelen av oppgaven tar jeg utgangspunkt i funnene. Funnene ses opp mot valgt teori, og mulige tolkninger diskuteres. Avslutningsvis konkluderer jeg med å trekke frem de funnene jeg mener tydeligst svarer på oppgavens problemstilling.

2.0 Teori

2.1 Teori om læring

John Dewey (2001) mener at læring er erfaringsbasert og at barn tilegner seg kunnskap og ferdigheter ved å være aktivt deltakende i egen læringsprosess. Han læringsfilosofi blir kalt «Learning by doing». Kunnskap utvikles ved deltakelse og aktivitet (Säljö, 2016, s. 86). Dewey (2001) mente at læring best skjer gjennom å prøve ut ting i praksis og at barnet selv må ta aktivt del i prosessen. Det kognitivt er en essensiell del av læringen, men uten muligheten for å gjøre egne erfaringer er det vanskelig for barnet å skape sammenheng. I henhold til denne læringsteorien vil det være viktig å legge vekt på at barna får erfare i praksis hvordan man kan handle, tenke og leve bærekraftig.

Lave og Wengers (2003) teori om situert læring kan sees på som en forlengelse og utvikling av Deweys teori. Situert læring tar sikte på at læring skjer gjennom deltakelse i sosiale situasjoner, ikke bare i den klassiske undervisningssettingen lærer-elev (Lave & Wenger, 2003, s. 231). I følge Lave og Wenger (2003) er kryssningen mellom det sosiale fellesskapet, erfaringene studenter gjør seg i praksis og refleksjonene rundt egne erfaringer og handlinger, det essensielle. Læringen skjer i fellesskap der man føler seg nyttig og er en bidragsyter (Säljö 2016, s. 88). Teorien tar høyde for personlige forskjeller og forutsetninger (Lave & Wenger, 2003, s. 231). Faktorer som forkunnskaper, individuelle ferdigheter, verdier og holdninger vil påvirke læringsprosessen.

2.2 Føringer og dokumenter

Ved tusenårsskiftet satte FN åtte mål for bekjempelse av fattigdom inkludert bærekraftig utvikling. I 2015 ble dette arbeidet avrundet, og FN utviklet 17 bærekraftsmål. Hensikten med målene er å skape en felles plan og retning for å sikre en bærekraftig praksis globalt (FN, 2021b). Mål nr. 4 er god utdanning. Utdanning er en av faktorene som er avgjørende for å forbedre menneskers liv, sikre kunnskap om bærekraft og skape et mer bærekraftig verdenssamfunn (FN, 2021a). Delmål 4.7 sier noe om at elever og studenter bør tilegne seg den kompetansen som er nødvendig for å kunne fremme bærekraftig utvikling (FN, 2021a). Til det trenger de utdanning i bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold (Gi barn håp, 2021). Delmålet 4.7 sikter seg dermed inn på både barnehagen som utdanningsinstitusjon og høyere utdanning som barnehagelærerstudiet.

I 2015 ble Parisavtalen vedtatt. En internasjonal avtale som har som formål at landene som er tilsluttet avtalen skal gjøre det de kan for å begrense klimaendringene. For å kunne få til dette møtes statsledere fra hele verden hvert år for å rapportere om hvordan de ligger an og videre arbeid mot målene (Stakkestad, 2021). Målet med møtene er å bremse klimaendringene. I år var klimatoppmøtet i Glasgow. En av tingene deltakerlandene kunne enes om var at de måtte stole på vitenskapen. Det vil si at hvert land må legge klimaforskning og -vitenskap til grunn for sin klimapolitikk og -tiltak (Honningsøy, 2021).

Nasjonalt er det lagt føringer for hvordan barnehager skal drives. I 2017 trådte den nyeste rammeplanen i kraft. Der har bærekraftig utvikling fått en betydelig større plass enn det hadde

hatt tidligere. Bærekraftig utvikling er plassert under verdisyn for barnehagen. Der står det at: «Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10) og at «Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Dette sier forskriften om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgave om bærekraftig utvikling:

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn. (Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgave, 2017)

De ansatte i barnehagen har ansvar for å legge til rette for og vekke barns interesse for å tenke bærekraftig i hverdagen (Samuelsson & Park, 2017). Verdier og holdninger til bærekraftig utvikling i barnehager varierer og er avhengig av de ansattes kunnskap og holdninger, lokal satsing på området og gjennomføring av nasjonale føringer (Fredriksen, 2019, s. 14). Barnehagelæreren må ha et bevisst forhold til egen handlingskompetanse for å kunne gi barna den støtten de trenger for å kunne delta som bærekraftige borgere nå og i fremtiden (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 30). De må vite hvilke muligheter som ligger i barnehagehverdagen knyttet til bærekraft og bruke dette handlingsrommet bevisst. Nettopp fordi rammeplanen er styrende for praksisen i barnehagene må de ansatte jobbe mot å oppfylle rammeplanens mål og formål (Fredriksen, 2019, S. 14). Det vil for temaet bærekraftig utvikling kunne innebære å jobbe med verdier og holdninger i personalet, men også å øke de ansattes kunnskap om og handlingskompetanse for bærekraftig utvikling.

Personalet i barnehagen er pålagt å reflektere over og ha et bevisst forhold til egne holdninger og kunnskap. Verdier og holdninger må revideres og fornyes i takt med at verden stadig er i endring og utvikling (Fredriksen, 2019, s. 33). En del av utdannelsesløpet og dannelsesprosessen på barnehagelærerstudiet er å utvikle studentenes holdninger (Fredriksen, 2019, s. 34). En slik bevissthet til og refleksjon rundt egne holdninger og verdier kan knyttes til profesjonsetikk. Barnehagelærer har et samfunnsmandat og er viktige rollemodeller for livslang læring og medborgerskap (Sageidet, 2015).

2.3 Bærekraftig utvikling i utdanningen

Før 2017 var bærekraftig utvikling en del av den naturvitenskapelige delen av studieplanen på barnehagelærerutdanningen. Etter fornyelsen av rammeplan for barnehagene ble bærekraftig utvikling en del av det tverrfaglige fagområdet natur, helse og bevegelse (Sageidet et al., 2020). Mål 4 av FN's 17 bærekraftsmål, er utdanning. Utdanning ses som en forutsetning for at enkeltindivid skal kunne bidra til et bærekraftig samfunn (FN, 2021a). Det berør alle utdanningsnivå, fra barnehage til høyskole og universitet. Som for fagfornyelsen i skolen har FN's bærekraftsmål hatt innvirkning på både rammeplanen for barnehagen og barnehagelærerutdanningen. For å få til en bærekraftig praksis i barnehagen trenger personalet fagkunnskap for å kunne samtale med barn om natur og bidra til forståelse for sammenhenger i naturen (Hammer, 2012, Bae, 2018, referert i Bergan & Bjørndal, 2019). I forskning kommer det frem at bærekraftig utvikling er et utfordrende tema for lærere i skolen (Sundstrøm et al., 2019). Dette skyldes blant annet tidspress og manglende bakgrunnskunnskap. Det at temaet er komplekst og har et tverrfaglig tilsnitt gjør det vanskelig å undervise i og arbeide med, synes mange lærere. Fredriksen (2019) skriver selv at bærekraft er et mystisk ord (s. 13). Selv om begrepet er mye brukt kan det oppfattes som både ullent og vagt.

Praksis er en viktig læringsarena på barnehagelærerstudiet. Campus-undervisningen og praksisopplæringen ansees som likeverdige læringsarenaer i studentenes profesjonelle kvalifisering (Bjerkestrand et al., 2017, referert i Birkeland, 2018). Det krever at det samarbeides om utdanningens innhold for at målene om helhet, sammenheng og profesjonsretting skal oppnås (Birkeland, 2018). Dette gjelder like mye for bærekraftig utvikling som for andre deler av studiet. Studentene får teoretisk kunnskap om bærekraftig utvikling og mulighet til å gjøre seg praktiske erfaringer. «Utvikling av pedagogisk arbeid krever distanse, noe som muliggjør kritisk refleksjon over praksis» (Birkeland, 2018). I praksis kan studentenes blikk styrkes og utfordres av andres kunnskap og handlingskompetanse (Eik et al., 2016, referert i Birkeland, 2018).

2.4 Oppvekst og bakgrunn

I forskrift for rammeplanen for barnehagens innhold og oppgave, under bærekraftig utvikling, står det at: «Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen» (Forskrift for rammeplanen

for barnehagens innhold og oppgaver, 2017). Erfaringer og opplevelser fra naturen er en viktig del av det å skape bærekraftige holdninger og kunnskap.

Louise Chawla skriver i sin artikkel «Growing Up Green» om hvordan forskning viser at barn og unge som har vært mye ute i naturen og fått utfolde seg der, har utviklet større empati for naturen og ønske om å bevare den (Chawla, 2009). Familiemedlemmer og andre betydningsfulle voksne nevnes også som nøkkelpersoner til denne empatien gjennom å være sammen med og vise barna hvordan man skal ferdes i naturen på naturens premisser (Chawla, 2009, s. 8). Voksnes holdninger og handlinger påvirker barn, det refereres til som «en smittsom holdning av oppmerksomhet fra voksne som har et meningsfullt forhold til barnet» (Matthews, 1992, referert i Chawla 2009, s. 8-9). Det vises til at voksne og ungdom omtaler forelesere, kollegaer og lærere som viktige for at de selv er blitt opptatt av miljøet (Chawla, 2007, referert i Chawla, 2009, s. 9). Skarstein og Ugelstad (2020) er også opptatt av dette; «Lek og samspill i naturen sees som viktig for bærekraftig utvikling, siden det gir barna mulighet til å bli kjent med den, utvikle et forhold til den og styrke deres miljøbevissthet». Forskeren Biljana C. Fredriksen (2019) ser i sin bok «Før sanden renner ut» tilbake på hvordan egne opplevelser i naturen og samvær med dyr har vært en eksplisitt faktor for hennes engasjement, empati og holdninger til naturen og bærekraftig utvikling (s. 12).

2.5 Sosialt

Stoknes (2017) skriver at holdninger er innlærte tendenser til å verdsette eller ikke verdsette noe (s. 89). Forklart mer komplekst som innlærte antagelser eller forutinntattheter til hvordan man responderer positivt eller negativt på personer, atferd, påstander eller objekter (Stoknes, 2017, s. 89). Holdningene våre formes og utvikles i et kontinuerlig samspill med personer vi omgås og de erfaringene vi gjør oss i sosiale settinger (Madland, 2013, s. 30). Vi påvirkes av miljøet rundt oss både positivt og negativt. For barnehagebarn vil de ansatte være en viktig faktor som kan påvirke deres holdninger. Holdninger hos barn dannes og gjendannes gjennom handlinger og deltakelse her og nå (Horrigmo et al., 2021, s 134). Horrigmo (2021) er opptatt av at barn opplever forbindelseslinjer, fellesskap, tillit og tilhørighet. Barn og unges opplevelse av lokal kulturarv skjer ved at de får oppleve undring, refleksjon og kritisk tenkning og utvikling av identitet til eget hjemsted.

Holdningene våre er tuftet på verdier og disse kan være både personlige og kollektive (Madland, 2013, s. 34). De familiære verdiene er de man «lærte» når man var barn.

Omsorgspersoner, familie, venner og andre viktige mennesker i oppveksten er avgjørende for dannelsen av våre personlige verdier. Verdier kan endres i løpet av livet gjennom for eksempel utdanning, vennskap eller politisk deltakelse (Madland, 2013, s. 34).

2.6 Media

Vi får stadig mer informasjon, forskning og medieoppslag som omhandler miljøkrisen vi står ovenfor. Likevel velger majoriteten av oss å leve som før. Det også de som ikke anerkjenner klimakrisen og de utfordringene verdenssamfunnet står overfor. Per Espen Stoknes er klimapsykolog og har forsket på hvorfor vi til tross for kunnskap og vitenskapelig forskning på feltet, ikke handler bærekraftig (Stoknes, 2017, s. 87). Stoknes (2017) har funnet ut at forsvarsmekanismer slå inn for å unngå de faktiske forholdene (s. 108). For eksempel så vil tanken om at det jeg som enkeltperson kan gjøre har innvirkning, som å slå av lyset i rom som ikke er i bruk, gjøre at vi lar være å endre eget handlingsmønster (Sinnes, 2021, s. 37). Forfatteren tar selv opp dissonansen han føler når han flyr, men at han gjør det likevel. Andre psykologiske barrierer kan gå på at skaden allerede er gjort, at det er uansett for sent å gjøre noe, jorda vil ikke gå under i min levetid, naboen gjør det også ol. Denne typen resonnementet legitimerer hvorfor vi velger å ikke handle bærekraftig. Stoknes (2017) mener at måten de drastiske endringene blir kommunisert på i media også har betydning. Informasjon om det som skjer langt borte, som avskogingen av regnskogen i Brasil, er enklere å distansere seg fra fordi det ikke er lokalt nok og dermed ikke berører oss direkte. Kunnskapen om at det om 100 år vil bli to grader varmere i Norge, oppleves likevel som små og langsomme endringer, og hvem klager på en litt varmere sommer i Norge?

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

For å ivareta transparens vil jeg i denne delen av oppgaven legge frem de metodiske valgene jeg har tatt og redegjøre for selve metoden. Metodevalget tar utgangspunkt i ønsket om å få økt kunnskap om hva som påvirker barnehagelærerstudenters kunnskap om, holdninger til og arbeid for bærekraftig utvikling i barnehagen.

Olav Dalland (2021) skriver at metode handler om hvordan vi velger å innhente informasjon og/eller teste ut ulike teorier (s. 53). Ulike metoder er verktøy vi kan ta i bruk for å finne svar på den aktuelle problemstillingen (Dalland, 2021, s. 54). Jeg måtte derfor finne en metode jeg mener er hensiktsmessig for å få et mest mulig dekkende svar på min problemstilling.

Kvalitativ metode gir mulighet til å få dybde i svarene og beskrivelser tett knyttet til studentenes her og nå og feltet de skal ut i. Det ble naturlig å velge kvalitativ metode da jeg var ute etter studenters beskrivelser, meninger og tanker (Dalland, 2021, s. 54).

3.2 Kvalitativt intervju

Jeg vil plassere intervjuene jeg gjennomførte innenfor metoden kvalitativt intervju. Dette fordi det gir meg anledning til å innhente empiri om problemstillingen ut fra studentenes perspektiv (Dalland, 2021, s. 68). I et kvalitativt intervju vil forskningsobjektet fritt kunne svare på de åpne spørsmålene og utdype ytterligere. Dette i motsetning til i en kvantitativ spørreundersøkelse med faste svaralternativ (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 17). Det kvalitative intervjuet tar sikte på at intervjupersonen skal få beskrive situasjonen den befinner seg i, og at jeg som intervjuer skal få et innblikk og forstå den. I forberedelsesfasen av undersøkelsen er det viktig å finne ut hvilke informasjon man ønsker, samtidig som spørsmålene må være åpne så informantens faktiske meninger og erfaringer kan komme frem. Jeg ville innhente informasjon om og konkrete beskrivelser av situasjoner relatert til bærekraftig utvikling. Det også viktig å ikke stille for ledende spørsmål, det vil si unngå at det implisitt i spørsmålet ligger en forventning om hva respondenten bør svare (Dalland, 2021, s. 73).

3.3 Fra intervjuguide til skriftlig intervju

Utarbeiding av en intervjuguide er et kjennetegn ved det kvalitative forskningsintervjuet og skal fungere som en støtte for intervjuer. Formålet er at intervjuet skal skje i form av en åpen samtale, men samtidig ha en rød tråd (Dalland, 2021, s. 83). I utgangspunktet var planen å gjennomføre intervjuene muntlig. På grunn av korona, vanskeligheter med å finne informanter og kjennskap til informantene, valgte jeg å gjennomføre intervjuene skriftlig. Fordi den klassiske intervjuguiden er åpen og kun til støtte for intervjuer måtte jeg bruke andre deler av metodebøkene for å finne noe som passet til det skriftlig intervjuet. Når man, i følge Christoffersen og Johannessen (2018), skal lage et spørreskjema, eller i mitt tilfelle et skriftlig intervju, må man på forhånd planlegge hva man vil spørre om, man må gjøre en nøye vurdering av hvilke spørsmål som skal med og hvilke som skal utelates (s. 129). Jeg tok

utgangspunkt i intervjuguiden jeg allerede hadde og brukte tid på å bearbeide spørsmålene og utforme intervjuet. En av grunnen til at jeg vurderer skjemaene som skriftlige intervjuer og ikke kvantitativt spørreskjema, er fordi Christoffersen og Johannessen (2018) tar utgangspunkt i at spørreskjema skal besvares med forhåndslagde alternativer. Mine informanter måtte selv finne ut hva de ville svare.

3.4 Valg av informanter

Når man skal velge intervjupersoner må man vite hva man vil undersøke og hva man vil vite noe mer om (Dalland, 2021, s. 79). Dalland (2021) skriver om strategisk valg og tilfeldig utvalg av informanter. I henhold til problemstillingen har jeg valgt å intervju fem medstudenter som går femte semester på barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Stavanger. Informantene befinner seg i aldersspennet 20 til 40 år. Fire av fem informanter har erfaring fra barnehage før de startet på utdanningen, tre som vikar/tilkallingshjelp og en som fast ansatt assistent. Studentene har fått en bokstav hver som kjennetegn. Alle informantene er damer. Jeg har et tilfeldig utvalg av informanter, som her betyr at jeg ikke har lett etter personer som har spesifikk kunnskap om, holdning til eller erfaring med temaet, men personer som har vært tilgjengelig på campus eller via nettet (Dalland, 2021, s. 79). Informantene er bekjente i skolesammenheng, men ikke privat.

3.5 Analyse og bearbeiding av data

Analyse er redskapet man bruker for å finne ut hvilke informasjon man har fått og kategorisere den i sammenheng med de andre informantenes svar (Dalland, 2021, s. 54.). Da jeg hadde fått inn svar fra alle fem informantene begynte jeg se på det innsamlede materialet. Etter som jeg hadde kategorisert spørsmålene på forhånd, jf. vedlagte skriftlig intervju, var det stort sett greit å sammenligne svarene de hadde gitt på de ulike spørsmålene. Jeg fokusert på det som var likt/ulikt og svar med utdyping. Under analysen ble det tydelig at informantene hadde tolket enkelte spørsmål forskjellig. Med utgangspunkt i kategoriene analyserte jeg informantenes svar. Da kategoriseringen og analysen var en parallell prosess, ble det naturlig å ha fremstillingen av data og analyse i et felles kapittel. Jeg fant også ut i analyseprosessen at jeg villet drøfte funnene i kapittel 4.6 og 4.7 sammen, da dette ble naturlig for diskusjonen opp mot problemstillingen.

3.6 Forskningsetikk

Da jeg skulle innhente data til denne oppgaven, var det viktig for meg å følge de forskningsetiske retningslinjene. Forskningsetikk handler om å ivareta informantens personvern og sikre at de ikke blir påført skade eller belastning ved å delta (Dalland, 2021, s. 168). Det er viktig at intervjupersonene samtykker til intervjuet og er informert om hva deltakelsen innebærer. For å sikre dette sendte jeg et samtykkeskjema til alle informantene. Jeg har valgt å se på informantene som medforskere og har derfor satt dem inn i prosjektets problemstilling. Jeg kategorisert intervjuer med underoverskrifter/temaer slik at de kunne få en større innsikt i hvorfor spørsmålene ble stilt. Jeg har valgt å se på dem som medforskere fordi vi skal ut i det samme feltet og fordi de sitter på informasjon, kunnskap og opplevelser som kan være viktig for studiet videre og vår felles læring. Intervjupersonene er anonymisert i oppgaven, og det skal ikke være mulig å spore svar tilbake til informantene. Et annet etisk kriterie er at jeg som forsker har taushetsplikt. Når jeg skulle intervjuer medstudenter, var det viktig at ikke andre medstudenter fikk vite hvem jeg intervjuet og informantene fikk heller ikke vite hvem de andre informantene var. Informasjonen som kommer frem i intervjuene, er også taushetsbelagt. Forskningsetikken ligger til grunn for hele prosessen med bacheloroppgaven.

3.7 Metodiske utfordringer og feilkilder

Validitet handler om at det som måles må være relevant og ha gyldighet (Dalland, 2021, s. 43). Reliabilitet omhandler pålitelighet, det vil si at målinger utføres korrekt og at eventuelle feilmarginer angis (Dalland, 2021, s. 43). Kan undersøkelsen etterprøves og gir den et representativt bilde av virkeligheten? I arbeidet med å hente inn data kan det oppstå metodiske utfordringer og mulige feilkilder som påvirker innsamlingen av data og undersøkelsens validitet og reliabilitet. En av de første utfordringene jeg møtte var å finne informanter. I utgangspunktet ønsket jeg å snakke med barnehagelærere om bærekraftig utvikling. Jeg kontaktet derfor ca. 10 barnehager via e-post, telefon, og bekjente, men det pedagogiske personalet var enten ikke interessert i å delta eller de hadde ikke kapasitet/tid. Dette forsinket arbeidet med oppgaven. Jeg måtte gjøre om problemstillingen til å gjelde medstudenter og intervjuer et mindre utvalg. En annen utfordring har vært korona situasjonen og økt smitte fra slutten av november. Jeg vurderte at det var best å gjennomføre intervjuet skriftlig i stedet for muntlig av tidshensyn og smittevern. Å gjøre det skriftlig viste seg å være begrensende mht. at jeg ikke hadde mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål eller be

informanten om å utdype svar. Spørsmål der respondentene hadde utdypende svar og/eller kom med eksempler, var de jeg vurderte som mest interessante for problemstillingen. Jeg fikk heller ikke mulighet til å omformulere spørsmål ved eventuelle misforståelser, og informantene kunne ikke be om oppklarende informasjon før de svarte. Dette kan gå ut over undersøkelsens reliabilitet og validitet. Ulik tolking kom tydeligst frem i spørsmålet nr. fem der de ble bedt om å vurdere hvor viktig de mener bærekraftig utvikling er i barnehagesammenheng. Svarene lot seg ikke sammenligne, og jeg har derfor valgt og utelatt det helt.

En mulig feilkilde med hensyn til det innhentede materialet er at informantene svarer ut fra hva de tenker er moralsk og/eller politisk korrekt, det vil si at de svarer det de opplever som forventet at de skal svare og ikke det de faktisk mener. Det vil i tilfelle gi undersøkelsen svakere validitet. Åpne spørsmål og fravær av svaralternativ ble valgt for å gi informanten rom til å gi svar så fritt som mulig.

En annen mulig feilkilde er at jeg har intervjuet medstudenter som har fulgt det samme studieløpet som jeg selv har. Jeg vet for eksempel hvilken undervisning de har vært gjennom og hvilke bøker som står på pensum. Det kan ha gjort at jeg har forutinntatte meninger om hva de burde kunne. Siden jeg er interessert i temaet kan jeg også ha forventninger til hva som er riktige holdninger og verdier. Jeg har prøvd å ta hensyn til det ved å være så nøytral jeg kan ved formulering av spørsmål og i analysen av materiale. Det viktigste for prosjektet har vært å prøve å få tak i studentenes vurdering. Alle som ble intervjuet var kvinner. Det kan være at mannlige studenter ville svart annerledes. Deres stemme er ikke hørt her, og det kan være en svakhet.

4.0 Fremstilling av data og analyse

4.1 Studentens forståelse av begrepet bærekraftig utvikling

Informantene ble spurt om hva de selv legger i begrepet bærekraftig utvikling og svarene er ganske like. De skriver at dagens valg og forbruk har konsekvenser for fremtiden. E skriver at: «Vi som lever på jordkloden nå, skal bruke de ressursene vi trenger, men ikke overdrive, slik at kommende generasjoner kan leve et like bra liv som oss». Hun trekker også frem at hun synes begrepet bærekraftig utvikling er stort. A uttrykker også at det er et stort begrep.

Hun svarer: «Jeg synes det er vanskelig å sette ord på hva bærekraftig utvikling egentlig er. Jeg forstår deler av det, men det er mye som er veldig uklart». A trekker også frem at bærekraft handler om barns rett til utdanning, rent vann og nok mat å spise. Hun sier videre: «Det handler om hvordan vi lever livene våre og hva vi kan gjøre for å bidra til at alle kan leve et godt liv på jorda». Informant B skriver at: «Vi tar valg som er med på å fremme den neste generasjonens bevissthet rundt naturen, miljøet og hvordan vi kan gjøre grep for å gi tilbake til planeten vi bor på». I dette datamaterialet ser vi at informantene har ganske lik oppfatning av hva som ligger i bærekraftig utvikling. De knytter bærekraftig utvikling opp mot miljøet, mot mer bevisst bruk av og lik fordeling av ressurser globalt og det å lære å ta vare på jorda. Informantene er enige om at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden. Samtidig påpeker to at begrepet også er stort og uklart.

4.2 Betydningen av oppvekst og bakgrunn

Informantene har ganske ulike svar på om og hvordan deres oppvekst og bakgrunn har påvirket dem. Informantene B, D og E svarer alle at erfaringer i oppveksten og omsorgspersoners holdninger har preget dem. E forteller at: «Som nevnt over, har selvfølgelig mine foreldre påvirket meg. Jeg har bare fortsatt på deres «vaner». For eksempel dette med å kaste mat, dette er noe som vi gjorde lite av hjemme. Vi hadde alltid reste-middag, før vi laget noe nytt». Informant B trekker frem familien og spesielt faren som en viktig person for sine holdninger til bærekraft. D oppgir at både foreldre og besteforeldre har vært helt avgjørende for hennes verdier og holdninger til bærekraft.

Hvilke betydning har erfaringer i naturen og med dyr for studentens holdninger og verdier? C svarer at det å være ute i naturen eller sammen med dyr i oppveksten osv. ikke har vært med å påvirke hennes holdninger til bærekraftig utvikling. Både A og E skriver at de har vært mye i naturen og sammen med dyr, men de tror ikke det har hatt noen særlig påvirkning på deres holdninger. B forteller på sin side hvordan hennes opplevelser fra familiegården på Røros og hytta ved sjøen har lært hennes om hvordan hun kan skaffe seg sin egen mat og hvor viktig det er å ta vare på naturen. Livet på gården har klart påvirket hennes holdninger til dyrevelferd. D skriver at: «Jeg har vært mye ute i naturen, lekt og gått på tur. Å være i hagen til bestefar var et eventyr. Alle blomstene og plantene han lærte meg om, hvordan man skulle stelle med dem, og hvert år få være med på å sette poteter og ta opp modne poteter til middag. Og gi tilbake til naturen med kompost. Jeg er også oppvokst uten bil og for det meste arvet tøy og utstyr. Dette har helt klart vært med på å påvirke holdningene og handlingene mine».

Kort oppsummert; to av fem oppgir at erfaringer i oppveksten har påvirket deres holdninger og handlinger, to tror ikke det har hatt så stor betydning og en tillegger det ingen betydning.

4.3 Den sosiale omgangskretsens betydning

To av informantene svarer at klassekamerater, venner og bekjente ikke er med på å påvirke dem. E skriver at bærekraftig utvikling ikke er et emne som så ofte blir diskutert i hennes omgangskrets. Dersom det er et tema, engasjerer hun seg ikke i diskusjonen. Samtidig svarer E at: «Familie og venner er absolutt med å påvirke mine holdninger». B er påvirket av en søster som er vegetarianer og opptatt av dyrevelferd. C skriver at venner påvirker henne gjennom samtaler, og hun blir inspirert av deres bærekraftige handlinger. D svare at: «Vennene mine har påvirket meg til å engasjere meg og være mer oppmerksom på måter man enkelt kan leve mer bærekraftig som å handle klær brukt, og at jeg som samfunnsborger har et ansvar for fremtiden». D trekker også fram at hun gjennom samtaler og diskusjoner om bl.a. matindustrien og klimaavtrykk ved å fly, over tid har fått et større innblikk i klimakrisen og nødvendigheten av å leve mer bærekraftig. Svarene er ikke helt entydige, flertallet av informanter oppgir at de påvirkes av venner og bekjente, mens et mindretall mener den sosiale omgangskrets ikke har betydning for deres kunnskap om, holdninger til og arbeid for bærekraftig utvikling.

4.4 Studentenes kilder til kunnskap og medias påvirkning

På spørsmål om hva som er med å påvirke deres kunnskap om og for bærekraftig utvikling svarer alle at de får informasjon via aviser, internett og nyheter. A skriver at media påvirker henne fordi naturen og miljøet gis så stort fokus der. B skriver at hun følger med på nyhetene, men at forskningen på klimakrisen ikke viser så mye bra. Hun føler ikke at hun personlig kan gjøre så mye mer enn det hun allerede gjør. Det er mer det internasjonale samfunnet som må gjøre endringer. E skriver at hun tenker det ikke er noe vits å droppe å dra med fly til Spania, fordi flyet uansett vil lette om hun er ombord eller ikke. To av informantene skriver at media ikke påvirker deres holdninger til bærekraftig utvikling i særlig grad. To av studentene svarer at de følger med på informasjon fra media og forskning, men at de distanserer seg delvis fra det fordi det er så negativt. De føler at eget handlingsrom er lite og at eventuelle handlinger ikke vil gjøre noen forskjell. Jeg tolker også de andre informantenes svar som at de distanserer seg fra informasjonen de får da de sier de ikke blir særlig påvirket av slike medier. C skriver at hun: «Leser det, men holder det samtidig litt på avstand». Informantene trekker

frem at media i liten grad påvirker deres holdninger til bærekraftig handling og da særlig på grunn av måten klimakrisen blir fremstilt på i media med et negativt fokus.

4.5 Nasjonale og internasjonale føringer

Rammeplanen legger føringer for det pedagogiske arbeidet i barnehagen, inkludert bærekraftig utvikling. Hvordan tror studenten at rammeplanen vil påvirke deres arbeid? E skriver at rammeplanen i stor grad vil påvirke hennes arbeid som barnehagelærer, og må kunne ha kunnskap og tanker om hvordan hun skal gjennomføre arbeidet med barna. A svarer på spørsmål om de 17 bærekraftsmålene at: «Jeg har fått mer kunnskap og er blitt bevisst på flere mål, men det er ikke noe som jeg tenker aktivt på». B synes at det som står i rammeplanen er for generelt og lite spesifikt. Hun sier også at hun synes de 17 bærekraftsmålene er fine, men noe naive. B sier også at de er mer innarbeidet rutiner og verdier, enn noe hun er bevisst på. C kjenner til både den nasjonale handlingsplanen for å nå bærekraftsmålene og FNs bærekraftsmål, men sier de ikke påvirker henne så mye. Informant D tror ikke at rammeplanen har påvirket henne direkte, men den har fått henne til å bruke den kunnskapen og de holdningene hun allerede har og koble disse til arbeidet i barnehagen. Hun skriver videre at: «Det har nok også påvirket meg i den grad at jeg har fått en ny dimensjon ved at jeg gjennom arbeidet i barnehagen er med på å kunne forandre fremtiden. Og føler helt klart en forpliktelse til å sette meg inn i rammeplanen, og da også bærekraft».

4.6 Bærekraftig utvikling i utdanningen

Hva husker studentene fra undervisningen om bærekraftig utvikling som blir gitt på barnehagelærerstudiet? Det kan virke som det er ulikt med tanke på svarene jeg fikk. Alle studentene knytter temaet til fagområdet natur, helse og bevegelse (NHB). Tre av informantene oppgir likevel at de husker lite fra selve undervisningen om bærekraft. Den ene skulle ønske at temaet ble knyttet til et lengre prosjekt for eksempel tilsvarende barnevernsuka med ulike foredragsholdere og forskjellige vinklinger. E husker miljøtrappa, men synes det kunne vært større fokus på bærekraft slik at hun fikk med seg mer. B oppgir at hun husker det praktiske som å være ut i naturen, tenne bål osv. og at hun gjennom det er blitt mer glad i å være ute, men at den teoretiske undervisningen ikke har hatt noen særlig innvirkning på henne. Tre informanter har svart at undervisningen på barnehagestudiet ikke har påvirket deres kunnskap om, holdninger til og handling for bærekraftig utvikling. En av studentene nevner flere elementer fra undervisningen blant annet FNs bærekraftsmål,

miljøtrappa, dø- mus-pedagogikken, Brundtlandkommisjonen og opplever at hun har fått større forståelse for hva begrepet innebærer.

4.7 Bærekraftig utvikling og praksis

Jeg ville finne ut hvordan studentene så på praksis med tanke på egen læring om og for bærekraftig utvikling. Informantene ble derfor spurt om praksis har vært med på å gi dem ny kunnskap og/eller endret deres holdninger til bærekraftig utvikling. D svarer at hun gjennom praksis har sett hvordan ulike barnehager og avdelinger tenker rundt og jobber for bærekraft, men også det motsatte. Gjennom det hun har med seg fra undervisningen i temaet og det hun har lært og sett i praksis, ser hun et større handlingsrom for pedagogisk arbeid for bærekraftig utvikling. E skriver at praksis gjorde at hun innså at hun brydde seg mer om bærekraft enn hun trodde. Hun trekker fram en episode der en barnehagelærer kastet masse fin og spiselig mat og at hun i situasjonen reflektert over egen praksis, og holdninger til matsvinn. B sier at gjennom praksis har hun fått økt kunnskap om bærekraft gjennom engasjerte og kunnskapsrike ansatte i barnehagen. Hun har lært mye gjennom å observere deres praksis der hun blant annet har sett hvordan de dyrket egen frukt og grønnsaker i barnehagen for så å bruke det de hadde dyrket i matlaging sammen med barna. C uttaler at: «Jeg var i en praksisbarnehage hvor det var stort fokus på bærekraft, hvor jeg tilegnet meg kunnskap om hvordan man kan benytte seg av bærekraftige alternativer i stedet for fossile alternativer (plast osv.)». A svarte at: «Ja, en praksisbarnehage hadde veldig fokus på naturmaterialer i hele sitt arbeid. Både i forhold til innredning, leker og formingsmateriell». Alle har med andre ord sett og erfart at bærekraftig utvikling i holdning og handling er en del av barnehagehverdagen.

4.8 Pedagogisk arbeide for bærekraftig utvikling i barnehagen

Alle de fem informantene trekker frem at aktiviteter ute i naturen er viktig for barns læring om og for bærekraftig utvikling. E skriver: «Ta barna med ut i naturen, vis hva den har å tilby». Flere av studentene påpeker at barn lærer best gjennom å være med på praktiske aktiviteter knyttet til bærekraft samt ved at personalet i barnehagen snakker med barna om det de gjør og hvorfor. E sier helt konkret at barn lærer best om de får prøve ut ting i praksis, for eksempel ta dem med ut, fortelle, vise og så ha en samtale etterpå hvor man reflekterer og undrer seg over hva man har opplevd og sett. A skriver at man eksempelvis kan ta med barna for å plukke tomflasker på tur får så å ta de med på butikken å pante dem og underveis snakke med barna om hvilke skade plast gjør i naturen og hvordan flaskene kan gjenvinnes til for

eksempel fleecegensere like de barna har på seg. Informant B trekker frem hvordan samtale og undring sammen med barn om naturen er viktig, som hvor maten vår kommer fra, kildesortering og hvordan vi kan ta vare på jorda vi lever på. B trekker også frem at man kan starte arbeidet om og for bærekraft tidlig, barn er gode på å tilpasse seg og lære selv om de er små. Informant D viser til barns naturlige nysgjerrighet og interesse for alt i naturen som et godt utgangspunkt for det pedagogiske arbeidet om og for bærekraftig utvikling. Dataene viser at alle studentene er samstemte om at viktig læring skjer i her og nå situasjoner, at barna må få oppleve og teste ut ting i praksis og at pedagogisk personale må snakke, reflektere og undre seg sammen med barna.

5.0 Diskusjon

5.1 Bærekraftig utvikling - et utfordrende tema

Studentene har en ganske lik forståelse av hva begrepet bærekraftig utvikling innebærer. De svarer at handlinger her og nå har konsekvenser for fremtiden. E skriver for eksempel: «Vi som lever på jordkloden nå, skal bruke de ressursene vi trenger, men ikke overdrive, slik at kommende generasjoner kan leve et like bra liv som oss». Denne forståelsen stemmer godt overens med Brundtlandkommisjonens definisjon; «Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge kommende generasjoners muligheter til å dekke sine behov» (Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, 1987, s. 42). På den andre siden uttrykker noen av informantene at de syns begrepet er lite spesifikt og stort. Studentenes opplevelse gjenspeiles i Fredriksens (2019) utsagn om at bærekraftig utvikling er et mystisk ord og at lærer synes det et utfordrende tema blant annet fordi det er så komplekst (Sundstrøm et al., 2019). Svarene kan tyde på at bærekraftig utvikling oppleves som et utfordrende tema også for informantene. Ifølge Sundstrøms forskning (2019) gir temaets kompleksitet og manglende kunnskap lærerne mindre rom og mulighet for handling. Det er naturlig at studenter føler det på samme vis selv om de kan definere selve begrepet. Mer kunnskap kan dermed være en av veiene til at tema virker mindre utfordrende og kan gi en mer bærekraftig praksis i barnehagen.

5.2 Påvirkes av erfaringer i oppveksten

Tre av fem informanter oppgir at foreldre og andre nære voksne har påvirket holdningene de har i dag. Dette stemmer godt overens med Chawlas (2009) forskning som viser at viktige

voksne i oppveksten påvirker hvilke holdninger man får til bærekraftig utvikling som voksen. Matthews (1992, i Chawla 2009) sier at voksnes holdninger smitter over på barna, både positivt og negativt. Fredriksen (2019) maler selv narrative om hvordan opplevelser i naturen og samværet med dyr har vært en påvirkende faktor for hennes engasjement og empati for naturen. Informant D og B bekrefter dette i sine svar, mens A og E, som også har vært mye ute i naturen og sammen med dyr, ikke tror det har hatt noen særlig innvirkning på deres holdninger. C svarer at det ikke har påvirket henne. Det kan skyldes at hun ikke har hatt samme tilgang til naturopplevelser og friluftsliv, kommer fra en annen familie kultur, fravær av viktige rollemodeller, har negative erfaringer eller ikke legger samme betydning i sine tidlige erfaringer.

5.3 Venners meninger og handlinger har betydning

Selv om svarene ikke er entydige, oppgir tre av fem at de lar seg påvirke av venner og bekjentes holdninger til og handlinger for bærekraftig utvikling. De oppgir at det skjer gjennom samtaler, men også i form av at nære venner eller en søster er rollemodell. Som Madland (2013) påpeker formes holdningene våre av de vi er sammen med i sosiale settinger (s. 30). I vennegjengen til informant E er ikke bærekraft et tema og hun oppgir at venner ikke påvirker hennes holdninger eller handlinger. Det motsatte er tilfelle for D, C og B. Personer i deres omgangskrets er opptatt av bærekraft og det har gjort at de også er opptatt av det, enten det har styrket en eksisterende grunnholdning eller det har vært med å legge grunnlaget for holdningene deres.

5.4 Informerte, men distanserte

Stoknes (2017) forskning viser at til tross for at vi gjennom media eksponeres for mye informasjon og forskning om de ekstreme klima utfordringene, distanserer vi oss fra informasjonen. Dette stemmer godt overens med hva mine informanter har svar. Samtlige svarer at de henter informasjon og kunnskap fra aviser, internett og nyheter på radio og TV. Tre oppgir at media påvirke deres kunnskap om, holdninger til og arbeidet med bærekraftig utvikling i barnehagen. Samtidig går det fram av svarene at flere av informantene synes det er vanskelig å ta innover seg informasjonen og se hva de selv kan bidra med. Informant B tar opp at informasjonen er negativt vinklet og at hun ikke selv kan gjøre så mye med situasjonen. Det er mer det internasjonale samfunnet som helhet som må gjøre noe. C sier også at hun tar avstand fra mye av det hun hører om i nyheter. Stoknes (2017) påpeker at nyheter framstilles på en måte som gjør at mottakeren legitimere overfor seg selv at de ikke

trenger å forholde seg til det. Dette skjer fordi det som presenteres er langt bort, lite lokalt og dommedags preget. Sinnes (2021) trekker frem tanken om at det lille man kan gjøre ikke har noen påvirkning. Dette samsvarer med E sin tanke om at det ikke er noe vits å la vær å fly til Spania av hensyn til miljøet fordi flyet uansett vil lette om hun er om bord eller ikke. Det kan tolkes som at hun distanserer seg fra det faktum at flyturene våre setter et betydelig klimaavtrykk og at alles bidrag teller. Informantenes svar kan si noe om deres holdninger til bærekraftig utvikling, men kanskje like mye om deres vilje til handling når de personlig må ofre et gode eller på andre måter blir berørt. Samtidig som studentene henter informasjon og kunnskap fra media, kan det virke som fokus på miljøkrise og bærekraft ofte er negativt framstilt og ikke gir enkeltindividet motivasjon til handling. Stoknes (2017) sier at det kan være mange grunner til at man distanserer seg og trekker fram betydningen av nasjonal og lokal tilknytning. Media kan her spille en viktig rolle for at fokus rettes mot det som skjer lokalt og mulige handlingsalternativ.

Det ser ut som fenomenet om å fraskrive og distansere seg ikke bare gjelder på individnivå, men også i større sammenhenger. Som på klimatoppmøtet i Glasgow 2021, der de 196 deltakende landene ble enige om at en forutsetning for videre arbeid med bærekraftig utvikling er at man stoler på vitenskapen og forskningen og legger denne til grunn for tiltak på landsbasis (Honningsøy, 2021). At dette er et mål velger jeg å tolke som at verdenssamfunnet til har hatt en distanse til vitenskapen og informasjon som finnes om tilstanden på jorda og ikke har tar et reelt ansvar for å endre til en bærekraftig utvikling. Ut ifra dette resonnementet er det kanskje ikke så rart at også enkeltindivid finner det legitimt å ikke handle bærekraftig.

5.5 Forholder seg til rammeplan og føringer

Som nevnt i teoridelen, er personalet i barnehagen pålagt å reflektere over og ha et bevisst forhold til egne holdninger og kunnskap. Ifølge Fredriksen (2019, s. 33) betyr det at verdier og holdninger må revideres og fornyes i takt med at verden stadig er i endring og utvikling. I gjeldende rammeplan har bærekraftig utvikling fått en betydelig større plass og omhandler barnehagens verdisyn. Det er også kommet nye internasjonale føringer som tydeliggjør det enkeltes lands ansvar for å bidra til en bærekraftig utvikling. I hvilken grad er studentene oppmerksom på og opptatt av rammeplanen og det som skjer internasjonalt på området? Studentenes svar spriker noe. Tre studenter svarer at de er forpliktet til å følge rammeplanens føringer også når det gjelder bærekraftig utvikling og at de derfor har ansvar for å sette seg inn i og ha kunnskap om bærekraftig utvikling i henhold til plan. En informant synes

rammeplanen er for generell og enkelt lar seg gjennomfør. Hun oppgir at egne studier og andre medarbeideres kunnskap og engasjement på området som viktigere for egne holdninger og handlinger. Den siste oppgir at rammeplanen ikke påvirker hennes kunnskap om, holdning til og arbeidet for bærekraftig utvikling i barnehagen. Selv om hun oppgir at den ikke har påvirket henne, betyr det ikke at hun har motsatte verdier og holdninger. Informanten kan i stedet mene at egne holdninger og verdier i større grad er forankret i for eksempel livssyn og tro eller praktiske erfaringer fra barnehagen. Ideelt sett bør det være samsvar mellom barnehagelærerens holdninger og verdier og det som står i rammeplanen. Fordi rammeplanen er styrende for praksisen i barnehagene må de ansatte jobbe mot å oppfylle rammeplanens mål og formål (Fredriksen, 2019, s. 14). Det vil for temaet bærekraftig utvikling kunne innebære å jobbe med verdier og holdninger i personalet, men også å øke de ansattes kunnskap om og handlingskompetanse for bærekraftig utvikling. Det er dette pedagogiske arbeide studenter på barnehagelærerstudiet skal bidra til når de kommer ut og det ansvaret er de klar over.

Med hensyn til internasjonale føringer, som FN's bærekraftsmål, har studentene kjennskap til disse, men som den ene skriver tenker hun ikke over målene i det daglige. En svarer at hun ikke er påvirket av slike føringer. En annen at hun ikke er det i særlig grad. Kun en svare at målene påvirker hennes holdninger og handlinger, men viser ikke til konkrete bærekraftsmål. Det er mulig at slike føringer oppleves som fjerne, for omfattende og/eller ikke direkte berører barnehagehverdagen. Det gjør kanskje at studenter og andre, får et distansert forhold til dem. Kanskje på samme måte som vi distanserer oss fra nyheter og forskning om klimakrise og bærekraft (Stoknes, 2017). En annen mulighet er at man mangler konkretisering av og refleksjon rundt hvordan overordnede mål kan nås lokalt.

5.6 Praksis som kilde til viktig læring og refleksjon

Alle studentene svarte at de har hatt om bærekraftig utvikling i forbindelse med undervisning i NHB. Flertallet svarer likevel at de husker lite eller ingenting fra forelesningene, og at undervisningen ikke har påvirket deres kunnskap om, holdning til eller arbeid med bærekraftig utvikling. To av studentene er blitt mer glad i naturen og tilegnet seg ny kunnskap som kan fremme arbeidet med bærekraftig utvikling. Et par skulle gjerne sett at det var større fokus på tema, for eksempel ved å ha en temabasert uke eller gjennomføre prosjekt i praksis, med tanke på eget læringsutbytte.

De to som svarer at de har fått noe ut av undervisningen, er også de to som har svart at naturopplevelser og omsorgspersoner har vært viktig for deres holdninger til bærekraftig utvikling. Det kan være tilfeldig, men det er også mulig å tenke seg at positive erfaringer har gitt dem knagger å henge ny kunnskap og praksis på. Til tross for at tre studenter rapporterer at de ikke lært så mye av tradisjonell skoleundervisning, svarer samtlige at de gjennom praksis i barnehagen har erfart, lært og observert hvordan man kan jobbe for bærekraftig utvikling i barnehagen. Lave og Wenger (2003) sier noe om akkurat dette. Læring skjer i en sosial situasjon som i dette tilfelle der studentene får være del av et praksisfellesskap. Her får de både observere andres praksis og de får selv teste ut og erfare gjennom deltakelse (s. 231). De peker også på at den viktigste læringen nødvendigvis ikke skjer i en klassisk forelesningssituasjon. Praksis er en viktig læringsarena på barnehagelærerstudiet. Undervisningen på campus og praksisopplæringen ansees som likeverdige læringsarenaer i studentenes profesjonelle kvalifisering (Bjerkestrand et al., 2017, referert i Birkeland, 2018). I praksis kan studentenes blikk styrkes og utfordres av andres kunnskap og handlingskompetanse (Eik et al., 2016, referert i Birkeland, 2018). Svarene jeg fikk tyder på at særlig praksis har vært viktig for studentene. Gjennom å observere andre og gjøre seg egne erfaringer i barnehagen, har de lært om bærekraftig utvikling. Det er mulig at studentenes læringsutbytte hadde økt dersom det ble gjennomført refleksjonsrunder der de måtte trekke inn teorier/kunnskap fra forelesninger opp mot erfaringene de har gjort seg i praksis. Dette for å få en større forståelse for og kunnskap om bærekraftig utvikling. Praktisk yrkesteori støtte opp om dette. Der vektlegges refleksjon og handling over handling (Handal & Lauvås, 1999, s. 19)

5.7 Vil ta barna med ut i naturen

Deweys teori «Learning by doing» tar utgangspunkt i at barn lærer gjennom å erfare og oppleve (2001). Flertallet av informantene trekker frem at barn best vil lære om bærekraftig utvikling ved å være ute i naturen, få oppleve og erfare den og snakke om det man møter på veien. De trekker også frem andre konkrete måter man kan arbeide for bærekraftig utvikling i barnehagen. Som å få erfare at plastsøppel kan resirkuleres, dyrking av frukt og grønnsaker til eget bruk og matlaging basert på rester. B svarer at dette kan man starte med tidlig, fordi små barn også har mulighet til å lære gjennom å erfare i praksis. På spørsmål om pedagogisk arbeid svarer samtlige informanter at barna trenger å gjøre seg praktiske erfaringer knyttet til bærekraft. Dette er viktig fordi holdninger hos barn dannes og gjendannes gjennom handlinger og deltakelse her og nå, ifølge Horrigmo (2021, s. 134). Studentene vektlegger

også betydningen av å snakke med barna om bærekraft og de erfaringene de gjør seg i det daglige. Lave og Wenger (2003) støtter opp om dette. De mener at læring skjer situert og at barna lærer gjennom deltakelse i situasjoner som oppstår i hverdagen i et sosialt fellesskap. I det sosiale fellesskapet vil samtale og refleksjon være grunnlaget for at læring skjer, mener de.

Alle informantene trekker som nevnt fram at opplevelser i naturen i barneårene er viktig. Chawla (2009), Skarstein og Ugelstad (2020) og Fredriksen (2019) er på lik linje med studentene, samstemt om at disse opplevelsene har betydning. Som Chawlas forskning viser, er tidlige opplevelser og erfaringer fra naturen og de voksnes deltakelse sentral for at man som voksen er opptatt av bærekraftig utvikling. Som kommende barnehagelærer vil man ha en eksplisitt mulighet til å nettopp være med på å skape disse opplevelsene, være en god rollemodell og en viktig voksne for en bærekraftig fremtid. Det lover derfor godt at barnehagelærerstudentene er opptatt av å legge til rette for aktiv bruk av naturen i barnehagehverdagen.

6.0 Konklusjon

I arbeidet med denne oppgaven har jeg fått litt andre og mer varierte svar på hva som påvirker studentenes kunnskap om og holdninger til bærekraftig utvikling enn jeg hadde forventet. Under analysen av data erfarte jeg at det hadde vært en fordel om intervjuet ble gjennomført muntlig med tanke på å stille oppfølgingsspørsmål og be om utdypinger. Der informantene ga utfyllende svar og kom med eksempler opplevde jeg å bli bedre kjent med dem, og jeg kunne lettere forstå og analysere svarene deres.

Det er tre funn i undersøkelsen jeg vil trekke frem som særlig interessante og positive. Det første er at samtlige studenter svarer at erfaringer fra praksis har påvirket dem. De har lært om bærekraftig utvikling ved å observere andre barnehagelærer og se ulike måter å jobbe med temaet i barnehagehverdagen. Det bekrefter at praksis er en viktig læringsarena på barnehagelærerstudiet.

For det andre er informantene samstemte om at naturen er en sentral læringsarena for barn med tanke på bærekraftig utvikling. Studentene svarte at det å være til stede her og nå ute i

naturen sammen med barna og samtale og undre seg over barnas opplevelser og erfaringer er viktig. Selv om ikke alle trekker frem viktige voksne og opplevelser i naturen som faktor som har påvirket dem, svarer likevel alle at de som barnehagelærer ønsker å gi barn gode naturopplevelser og erfaring med å handle bærekraftig.

Det siste jeg vil trekke frem er at studentene er innforstått med at rammeplanen er førende og at de som kommende barnehagelærer er forpliktet til å sette seg inn i og opparbeide seg kunnskap om bærekraftig utvikling. Studentene er seg altså sitt ansvar bevisst selv om ikke alle husker like mye fra undervisningen om bærekraftig utvikling.

En del av utdannelsesløpet og dannelsesprosessen på barnehagelærerstudiet er å utvikle studentenes holdninger. Gjennom studiet skal studentene få teoretisk kunnskap om bærekraftig utvikling og mulighet til å gjøre seg praktiske erfaringer. Ut fra funn i undersøkelse sitter jeg igjen med følgende spørsmål: Er bærekraftig utvikling et så komplekst tema at det for en del studenter er vanskelig tilegne seg kunnskap om det via vanlige forelesninger? Og kan det være at det hadde vært lettere dersom man først gjort seg praktiske erfaringer? Kan det være at undervisning som vektlegger refleksjon rundt erfaringer opp mot aktuell teori kan være med å gi studentene større læringsutbytte og dermed utvikle deres holdninger og handlinger for bærekraftig utvikling?

7.0 Kilder

- Bergan, V. & Bjørndal, K. E. W. (2019). Barnehagen: første steg mot en bærekraftig utvikling. I V. Bergan & K. E. W. Bjørndal (Red.), *Bærekraft i praksis i barnehagen* (s. 21-34). Universitetsforlaget.
- Birkeland, J. (2018). «Å lære et håndverk»: Pedagogikklæreres perspektiver på observasjon i barnehagelærerutdanningen. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*.
<https://pedagogikkogkritikk.no/index.php/ntpk/article/view/1315/2983>
- Chawla, L. (2009). Growing Up Green: Becoming an Agent of Care for the Natural World. *The Journal of Developmental Processes*, 4(1), 6-23.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2018). *Forskningsmetoder for lærerutdanningene. 2 opplag*. Abstrakt Forlag AS.
- Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving for studenter. 7. utgave*. Gyldendal Akademiske.
- Dewey, J. (2001). Erfaring og tenking. I E. L. Dale (Red.), *Om utdanning: Klassiske tekster* (s. 53-66). Gyldendal akademisk.
- FN. (2021a, 25. februar). *God utdanning*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/god-utdanning>
- FN. (2021b, 28. oktober). *Bærekraftig utvikling*.
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- Fredriksen, B. C. (2019). *Før sanden renner ut – Barnehagelærerens innsats for økologisk bærekraft*. Universitetsforlaget.

- Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgave. (2017). *Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgave*. (FOR-2017-04-24-487). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2017-04-24-487>
- Gi barn håp. (Lest 22. nov 2021). *Fns bærekraftsmål*. https://gibarnahaap.no/fns-baerekraftsmal/?gclid=CjwKCAiA7dKMBhBCEiwAO_crFMzdOpTWLHx0AhZaThxhNyMnWM0ps56bsKYzpAV7FznbmRkReyllkhoCsnEQAvD_BwE#tve-jump-17b7e74d2c1
- Handal, G. & Lauvås, P. (1999) *På egne vilkår: en strategi for veiledning med lærere*. Cappelen akademisk
- Honningsøy, K. H, Thommesen, J. K, Knežević, M. & Cossen-Eide, H. (2021). *Dette er viktig å ha med seg fra klimatoppmøtet*. NRK. <https://www.nrk.no/urix/dette-er-viktig-a-ha-med-seg-fra-klimatoppmotet-1.15729936>
- Horrigmo, K. J., Bakke, Y. & Børhaug, K. (2021). Utdanning for sosial bærekraft: Nærmiljø og samfunn. I K. J. Horrigmo & K. T. Rosland (Red.), *Fagdidaktikk for SRLE: barnehagens fagområder, kunnskapsgrunnlag og arbeidsmåter* (S. 129-142). Cappelen Damm Akademisk
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situert læring*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Madland, A. (2013). *Betydningen av hele meg: om handlinger, holdninger og verdier hos de voksne i barnehagen*. Gyldendal Akademisk.
- Sageidet, B. M. (2015). *Bærekraftig utvikling i barnehagen – Bakgrunn og perspektiver*. Norsk pedagogisk. Tidsskrift. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/ISSN1504-2987-2015-02-05>

- Sageidet, B. M., Heggen, M. P., Ugelstad, I. B., Grøsvik, K. & Eikeland, S. (2020). *Physical Education and Natural Sciences in Norwegian Early Childhood Teacher Education: Mutually Supporting Efs*. Routledge.
- Samuelsson, I. P. & Park, E. (2017). *How to Educate Children for Sustainable Learning and for a Sustainable World*. <https://doi.org/10.1007/s13158-017-0197-1>
- Sinnes, A. T. (2021). *Utdanning for bærekraftig utvikling – Hva, hvorfor og hvordan? 2*. Utgave. Universitetsforlaget.
- Skarstein, T. H & Ugelstad, I. B. (2020): Outdoors as an arena for science learning and physical education in kindergarten. *European Early Childhood Education Research Journal*, (17) (PDF). <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1836590>
- Stoknes, P. E. (2017). *Det vi tenker på når vi prøver å ikke tenke på global oppvarming*. Tiden Norske Forlag.
- Stakkestad, K. S. M. (2021, 21. oktober). *Guide til klimatoppmøtet – COP26*. FN. <https://www.fn.no/nyheter/din-guide-til-klimatoppmoetet-cop26>
- Säljö, R. (2016). *Læring: en introduksjon til perspektiver og metaforer*. Cappelen Damm Akademisk
- Sundstrøm, E. M., Killengreen, S. T., Misund, S. & Kölen, H.-G. (2019). *Realisering av utdanning for bærekraftig utvikling (UBU) – slik erfart av et utvalg naturfagslærere i videregående skole*. *NorDiNa* 15(2). <https://doi.org/10.5617/nordina.6142>.
- Statistisk sentralbyrå. (2020). *Antall barn i barnehagen*. <https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>
- Utvalg for oppvekst Stavanger kommune (2021). *Stavangerbarnehagen mot 2023: Strategi for kvalitet i barnehagen* (Høringsutkast).

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. (1987). *Vår felles framtid*. Tiden Norske Forlag.

Vil du delta i Forskningsprosjektet *Hverdagspraksiser*?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å involvere barnehagelærerstudenter i forskning som bidrar til mer kunnskap om hverdagspraksiser som fremmer lek, kommunikasjon og tilhørighet i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom *Hverdagspraksiser* skal barnehagelærerstudentenes Bacheloroppgaver knyttes til forskning som skjer ved Universitetet i Stavanger ved Institutt for barnehagelærerutdanningen, og det nasjonale barnehageforskningssenteret FILIORUM¹ finansiert av Norges Forskningsråd. Det overordnede målet for alle Bacheloroppgavene er å få mer kunnskap om hverdagspraksiser i barnehagen innenfor temaene: digital kompetanse, lek, tilhørighet/mangfold, kreativitet, bærekraft og ledelse. Problemstillingene vil variere innen rammen av de tematiske områdene.

Studentenes Bachelorsoppgaver tilsvarer 15 studiepoeng (¼ studieår) og datagrunnlaget de bygger oppgavene sine på er korte observasjoner i barnehagen, intervjuer, eller spørreskjema. Dataene som samles inn skal i første rekke brukes til studentenes Bacheloroppgaver, men vi vil også i dette brevet spørre om lov til å bruke dataene videre i forskning i FILIORUM – Senter for barnehageforskning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger (UiS) ved Institutt for barnehagelærerutdanning og FILIORUM – Senter for barnehageforskning er ansvarlige for prosjektet. Samarbeidspartnere er barnehageeiere i Rogaland som har kommet med ønsker om tema de vil ha belyst gjennom studentenes Bacheloroppgaver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du arbeider i en barnehage eid av en av våre samarbeidspartnere i prosjektet. Barnehageeier har valgt ut barnehagen du arbeider i til å være med i prosjektet. Spørsmål om deltakelse sendes til alle ansatte i denne barnehagen som er aktuelle for studentenes problemstillinger. Det er ikke sikkert du vil inngå i datainnsamlingen, selv om du gir tillatelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i prosjektet vil barnehagelærerstudenter ved UiS få mulighet til å besvare problemstillinger i sine Bacheloroppgaver gjennom tilgang til praksisfeltet som videre bidrar til forskning om hverdagspraksiser i barnehagen.

---

¹ <https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/forskningssentre/filiorum-senter-for-barnehageforskning/>

Metoder som vil bli brukt er ikke- deltakende observasjon, deltakende observasjon, intervju og spørreskjema. Ikke-deltakende observasjon betyr at studenten er tilstede og observerer barn og ansatte i barnehagen uten at de selv deltar aktivt i det som foregår. Deltakende observasjon er nødvendig når studentene skal prøve ut didaktisk opplegg sammen med ansatte og barn i barnehagen. Det er ikke lov å gjøre lyd- eller videoopptak. Opplysningene registreres gjennom studentenes notater som vil være anonymisert og oppbevart på sikker maskinvare. I den ferdige oppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne barn, ansatte eller barnehagen dataene er samlet inn i. Det er kun studenten som har opplysninger om dette. Studenten har taushetsplikt, og ingen, heller ikke veileder, vil vite hvilke barn eller hvilken barnehage dette dreier seg om. I de tilfeller observasjon i barnehagen er aktuelt vil

---

studenten forholde seg til gjeldende korona-restriksjoner og smittevernsprosedyrer. Gjennom spørreskjema eller intervju med ansatte vil det ikke åpnes for spørsmål om enkeltbarn.

Ved intervju er det kun tillatt å skrive notater, mens spørreskjema fylles ut og registreres elektronisk. Det kan i noen tilfeller være aktuelt å lagre data innsamlet via intervju, spørreskjema, eller observasjon, til videre forskning i FILIORUM. Data lagres på sikker server og krever tillatelse av involverte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger og data samlet inn om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

I tilfeller der det gjøres observasjon av ansatte i barnehagen vil kun de ansatte som har gitt samtykke bli observert. Samtlige ansatte som skal intervjues må ha gitt tillatelse til dette. I gruppeintervju må alle som intervjues ha gitt slik tillatelse. Det skal ikke gjøres lyd-, bilde- eller videoopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student som vil ha tilgang til opplysninger om ditt navn, hvilken barnehage du arbeider i, og andre detaljer knyttet til datainnsamlingen. Veileder og prosjektgruppe ved UiS vil ha tilgang til anonymiserte data som samles inn. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes hverken i Bacheloroppgaven til studentene eller i eventuelle andre publikasjoner der dataene brukes.

Alle data vil ivaretas gjennom sikker lagring i tråd med UiS retningslinjer, og vil anonymiseres slik at opplysningene ikke vil kunne spores tilbake til kilden. Dette kan gjøres ved at barna/barnehageansatte/barnehagen får fiktive navn eventuelt nummer. Dataene oppbevares på tilgangsbegrenset og passordbeskyttet maskinvare.

Barnehageeierne som har deltatt i prosjektet vil kun få tilgang til resultater gjennom studentenes Bacheloroppgaver der ansatte, barn, og barnehager er anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres innen Bacheloroppgaven er godkjent slik at ingen data kan spores tilbake til kilden, noe som etter planen er februar 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet (etter at data er samlet inn, men før oppgaven er avsluttet og dataene anonymisert), har du rett til:

- innsyn i data og personopplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet og eventuelt slettet opplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Etter at anonymisering er foretatt kan du ikke identifiseres i datamaterialet og det vil derfor ikke være mulig å hente ut data om deg.

Ønsker du mer informasjon om datainnsamlingen, kan dette fås ved henvendelse til prosjektansvarlig ved UiS (se kontaktinformasjon på samtykkeskjema).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for barnehagelærerutdanning/FILIORUM, Universitetet i Stavanger ved professor/senterleder FILIORUM Elin Reikerås elin.reikeraas@uis.no, eller administrativ koordinator FILIORUM Secilie Schelbred filiorum@uis.no
- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn rolf.jegervatn@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvertjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hverdagspraksiser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon i barnehagen
- å delta i intervju og/eller spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles i henhold til de tillatelser jeg har gitt ovenfor.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

9.0 Vedlegg 2 – Intervju

Innledning
1. Hvor langt er du kommet på barnehagelærerutdannelsen?
2. Har du jobbet i barnehage før du startet på studiet? Hvis ja, hvilken rolle?
3. Hva legger du i begrepet bærekraftig utvikling?
4. Hva tror du påvirker dine holdninger til bærekraftig utvikling?
5. På en skala fra 1-5 hvordan vil du vurdere bærekraftig utvikling sin plass i barnehagehverdagen? Der 1 er lite viktig, og 5 er veldig viktig.

Teori om læring
6. Hvordan har du tilegnet deg kunnskap om bærekraftig utvikling?

7. Har praksis være med på å gi deg ny kunnskap og/eller endret dine holdninger til bærekraftig utvikling?
8. Hvordan mener du man best kan arbeide med bærekraftig utvikling i barnehagen?
9. På hvilken måte kan du som barnehagelærer bidra til at barn får en begynnende forståelse for bærekraftig utvikling?

Føringer og dokumenter
10. Hvilke nasjonale føringer for bærekraftig utvikling kjenner du til?
11. Hvilke internasjonale føringer for bærekraftig utvikling kjenner du til? Hvordan bruker du de?
12. Har disse føringene hatt noen påvirkning for din kunnskap om og dine holdninger til, og ditt arbeid med bærekraftig utvikling?

13. Har kjennskapet til rammeplanens endret din kunnskap om, dine holdninger til og/eller dine planer for praksis for bærekraftig utvikling?
14. Har klimatoppmøtet i Glasgow påvirket dine holdninger til bærekraftig utvikling? Hvis ja hvordan?
15. Har de 17 bærekraftmålene påvirket dine holdninger til eller kunnskap om bærekraftig utvikling?

Bærekraftig utvikling i utdanning
16. Hva husker du om bærekraftig utvikling på studiet?
17. Hvilke fag var det knyttet til?
18. Påvirket denne undervisningen kunnskapen om, holdningene til og eller arbeidet for bærekraftig utvikling?

19. Hvilke erfaringer har du gjort deg med bærekraftig utvikling i praksis?
20. Er det noe du tenker burde vært annerledes på utdanningen som hadde gjort at du lærte mer om temaet?
21. Er det noe med temaet bærekraftig utvikling du synes er utfordrende? Hvorfor?

Oppvekst og bakgrunn

22. Er det noen eller noe fra din oppvekst som har påvirket hvordan du ser på bærekraftig utvikling i dag? Hvis ja, beskriv.
23. Har foreldre, lærere, venner, familie eller andre i din nære krets hatt betydning for ditt syn på bærekraftig utvikling? Hvordan?

24. Har du brukt mye tid ute i naturen, vært sammen med dyr, hatt kulturelle opplevelser, gått i speideren, hatt et spesielle steder, vært på hytta eller liknende? Hvis ja, hvordan har det påvirket dine holdninger for bærekraftige utvikling?

Sosialt

25. Fra hvilke kilder ellers har du din kunnskap om bærekraftig utvikling, er det for eksempel fra aviser, tv, facebook og/eller forum?

26. Hvordan forholder du deg til nyheter og forskning på for eksempel klimakrisen?

27. Har dine kunnskap om, holdninger til og arbeidet for bærekraftig utvikling blitt påvirket av din sosiale omgangskrets? Hvis ja, hvem og hvorfor?

Avslutning

28. Er det noe du vil legge til eller fortelle om som kan være relevant for tema?